

Αυτοπροσωπογραφία, Στο κρατητήριο, Γιάννενα, 1946

Το σημερινό τεύχος της ΟΥΤΟΠΙΑΣ είναι αφιερωμένο, στο μεγαλύτερο μέρος του, σε ορισμένα από τα ανθρωπολογικά προβλήματα της μαρξιστικής θεωρίας. Αφορμή γι' αυτό το αφιέρωμα ήταν το γεγονός ότι φέτος συμπληρώθηκαν 150 χρόνια από τη δημοσίευση του Κομμουνιστικού Μανιφέστου των —νεαρών τότε— Μαρξ και Ενγκελς.

Εκατόν πενήντα χρόνια από το ιδρυτικό κείμενο του εργατικού-κομμουνιστικού κινήματος. Εκατόν πενήντα χρόνια αγώνων της εργατικής τάξης και συνολικά των λαών του κόσμου, για την υπέρβαση της κεφαλαιοκρατικής βαρβαρότητας. Εκατόν πενήντα χρόνια αγώνων, θυσιών, κατακτήσεων και τραγωδιών. Ας θυμηθούμε το 1848, τότε που η εργατική τάξη κατέβηκε για πρώτη φορά στους δρόμους, ανεμίζοντας τα κόκκινα λάβαρα της επανάστασης. Την εφημέρη εργατική-λαϊκή εξουσία της Κομμούνας, που κατέληξε στη μαζική σφαγή των κομμουνάρων του Παρισιού. Την αποτυχημένη επανάσταση του 1905 στην τσαρική Ρωσία. Τέλος, τη μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση η οποία, μέσα από την αλληλοσφαγή των λαών της Ευρώπης, έδειξε έμπρακτα τη δυνατότητα μιας νέας κατεύθυνσης της παγκόσμιας ιστορίας.

Ακολούθησε η ανάπτυξη της Σοβιετικής Ένωσης. Η μεγάλη αλληλοσφαγή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η δημιουργία του σοσιαλιστικού στρατοπέδου με τις Λαϊκές Δημοκρατίες της Ανατολικής Ευρώπης, τη νίκη της μεγάλης Κινεζικής Επανάστασης και της Κουβανικής Επανάστασης. Η νίκη των εθνικο-απελευθερωτικών κινήματων στην Αφρική και την Ασία, η συντριβή των στρατιών των Γάλλων και των Αμερικανών από το λαό του Βιετνάμ. Η παγκόσμια ιστορία φαινόταν να έχει εγκαινιάσει μια μη-αντιστρεπτή πορεία νίκης των προοδευτικών και των επαναστατικών δυνάμεων του πλανήτη.

Αλλά για άλλη μια φορά αποδείχτηκε ότι η ιστορία δεν ακολουθεί μια ευθύγραμμη γραμμική πορεία. Μέσα στις συνθήκες όπου επιχειρήθηκε η δημιουργία των νέων, σοσιαλιστικών κοινωνιών αναπτύχθηκαν νέες αντιθέσεις, που δεν λύθηκαν επαναστατικά. Η όξυνση των αντιθέσεων και η ωρίμανση της κρίσης, οδήγησαν στο πλέον άθλιο αποτέλεσμα: στην κατάρρευση του σοσιαλιστικού στρατοπέδου.

Οριστική νίκη του καπιταλισμού; Τέλος της Ιστορίας και Νέα Τάξη χωρίς πολιτική, χωρίς ιδανικά, με τους λαούς του κόσμου αποχαυνωμένους κάτω από το ζυγό των πολυεθνικών; Τα δέκα χρόνια από το διαφημιζόμενο Τέλος, έδειξαν το αντίθετο. Η Νέα Αταξία άρχισε, μετά την πρώτη απογοήτευση, να γεννά αντιδράσεις, ξεσπάσματα, κινήματα. Οι δυνάμεις της Αριστεράς επιχειρούν να ανασυγκροτήσουν μια νέα, αριστερή πολιτική, μέσα από μια ρεαλιστική αποτίμηση των δυνατοτήτων του σημερινού κόσμου. Ο σοσιαλισμός, περισσότερο μακρινός και «ουτοπικός» από ποτέ, είναι επίσης περισσότερο αναγκαίος

από ποτέ. Οι σημερινές πλανητικές αντιθέσεις δεν είναι δυνατόν να λυθούν παρά μόνο μέσα από μια επίσης παγκόσμια επαναστατική διαδικασία.

Αλλά οι πιθανοί δρόμοι της επανάστασης δεν είναι σήμερα διόλου ορατοί. Οι παλαιές βεβαιότητες έχουν γκρεμιστεί και το «μη εισέτι παρόν» πρέπει να ανιχνευθεί μέσα από τις ομίχλες του κοινωνικού ορίζοντα. Ανάγκη, λοιπόν, περισσότερο από ποτέ, για επαναστατική θεωρία. Μια θεωρία η οποία δεν θα ευαγγελίζεται μια υπνωτική αισιοδοξία «θεμελιωμένη» στους δήθεν ορειχάλκινους νόμους της ιστορίας, αλλά και που δεν θα θρηνολογεί πάνω στα ερείπια της χαμένης Ιερουσαλήμ.

Το σημερινό τεύχος της ΟΥΤΟΠΙΑΣ αποτελεί μια ελάχιστη συνεισφορά προς αυτή την κατεύθυνση. Και επειδή δεν είναι δυνατόν κάθε φορά να μιλάμε για όλα, επιλέξαμε μια βασική πλευρά της μαρξιστικής θεωρίας. Εκείνη που σχετίζεται με την ανθρωπολογική προβληματική του μαρξισμού, η οποία επί δεκαετίες έχει σχεδόν ταφεί κάτω από τα σκουπίδια της απολογητικής ηθικολογίας.

Πριν από την καθαντό φιλοσοφική προβληματική, προτάξαμε δυο κείμενα που αναφέρονται άμεσα στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο. Το κείμενο του D. Losurdo, που αποτελεί μια σύντομη, στοχαστική θεώρηση εκείνης της περιόδου, σε σχέση και με τα σημερινά προβλήματα. Επίσης, το κείμενο του Π. Νούτσου, το οποίο αναφέρεται στο ρόλο των διανοούμενων ως κομμουνιστών μέσα από μια ιστορική θεώρηση του προβλήματος, σε σχέση με την ανάπτυξη της μαρξιστικής θεωρίας. Ακολουθούν τρία κείμενα, των Γ. Μανιάτη, Αλ. Χρύση και Ε. Μπιτσάκη, τα οποία διερευνούν όψεις της μαρξιστικής ηθικής, αλλά και το ίδιο το πρόβλημα της φιλοσοφικής της νομιμότητας και του λειτουργικού χαρακτήρα της στην πορεία προς την οικοδόμηση αταξικών κοινωνιών. Τα δυο επόμενα άρθρα, των Μ. Löwy και J. Biard αναδεικνύουν όψεις της μαρξιστικής ανθρωπολογίας, υποβαθμισμένες από το θεσμοποιημένο μαρξισμό. Στη συνέχεια, ο Υ. Quiniou αναφέρεται στο πολυσυζητημένο θέμα της αλλοτρίωσης, εστιάζοντας τη ματιά του κυρίως στα φαινόμενα αλλοτρίωσης στο χώρο της εργασίας. Τέλος, ο Ι. Johsua επανέρχεται στο επίκαιρο, ειδικά μετά την κατάρρευση των καθεστώτων του κρατικού σοσιαλισμού (κατ' άλλους του κρατικού καπιταλισμού), θέμα του μαρξισμού του κράτους, όπως αντιμετωπίζεται κυρίως στο Κομμουνιστικό Μανιφέστο.

Το σημερινό τεύχος συμπληρώνεται με σχόλια και κείμενα επικαιρότητας των Στ. Μανρουδέα (για το Ευρώ), Χρ. Δερμεντζόπουλου - Χρ. Κυριακάκη (για την ταινία «Η διάσωση του στρατιώτη Ράιαν»), Θ. Βουρεκά και Δ. Γρηγορόπουλου (για τις πρόσφατες κινητοποιήσεις στην παιδεία), Β. Μηνικάκη (για τη σχέση εργατικών αμοιβών και κεφαλαιοκρατικής κερδοφορίας) και Β. Α. Βαζιούλιν (για τις πρόσφατες θέσεις του Γ. Ζιουγκάνοφ), καθώς και με κριτική του βιβλίου.

Επίσης εικονογραφείται με έργα του Χρίστου Δαγκλή, σε επιμέλεια της Μαρίας Κοκκίνου. Ο ζωγράφος και χαράκτης Χρίστος Δαγκλής γεννήθηκε το 1916, στα Ιωάννινα. Δάσκαλοί του ήταν ο Κ. Παρθένης και ο Γ. Κεφαλληνός. Ο Δαγκλής οργανώθηκε νεαρός στην ΟΚΝΕ. Στην κατοχή πήρε μέρος στην Εθνική Αντίσταση. Έζησε περίπου δέκα χρόνια εξόριστος στον Εύδηλο, στον Μοΐδρο, στο Μακρονήσι και στον Αη Στράτη. Ο Χρίστος Δαγκλής πέθανε στην Αθήνα, το 1991.

Εικόνα εξωφύλλου: Μερική άποψη του 12ου Κλωβού, Μακρονήσι 1949.